

E-BADATELNA – BUDOUCNOST ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ ARCHIVÁLIÍ?

Moderátorka: Emilie Benešová, Národní archiv
Účastníci: Karel Halla, Státní okresní archiv Cheb
Pavel Doležal, Zemský archiv v Opavě
Milan Vojáček, Národní archiv
Petr Zeman, Archiv bezpečnostních složek
Zpravodaj: Václav Tollar

V rámci sekce „E-badatelna – budoucnost zpřístupňování archiválií?“ představili čtyři panelisté čtyři pohledy na problém dálkového zpřístupňování ze své praxe. Panovala shoda, že jako archiváři dálkově zpřístupňovat chceme a nevidíme v tom žádné dilema. Z obsáhlé diskuse, do níž se čteně zapojovalo i auditorium, vykrystalizovala čtyři hlavní témata:

Jednotnost řešení

Jakékoli budoucí centrální řešení přístupu má být koncipováno jako modulární nabídka pro menší archivy, které žádné své řešení nevyvíjejí a rádi by své potřeby pokryly něčím dostupným, aniž by musely řešit např. složité otázky kybernetické bezpečnosti. Ze strany NA zatím vzniká řešení centrálního registru badatelů a centrálního badatelského listu.

Zpětná vazba od badatelů

Digitální badatelny už v budoucnu nebudou mít tak osobní kontakt s badateli. Je to nová výzva pro zjišťování jejich potřeb a získávání zpětně vazby s poskytovanými službami.

Nové trendy typu AI aneb Bude ještě potřeba archivní popis?

Proběhla místy velmi zajímavá diskuse na téma, zda bude možné oddělit fakta v archiváliích od výmyslů a dezinterpretací po zapojení umělé inteligence, či zda nutně nevznikne nestravitelná bramboračka? Shoda je na tom, že to archiváři nemohou zcela pustit z rukou. Archiv má být kompetentní autoritou, strážcem fakt v archivech uložených. Zazněl i pozoruhodný názor, že umělá inteligence představuje riziko ani ne tak pro archiváře, ale zejména pro historiky, protože jestli něco umělá inteligence opravdu dovede, je to psaní zobecňujících textů...

Technologie aneb Budoucnost archivařiny

Panelisté se nakonec shodli, že archiváři v nejbližších třiceti letech nevymřou, a pak se uvidí. Bez archivářů by ostatně nemohly fungovat ani digitální badatelny, neb jsou jimi krmeny. Zapojení umělé inteligence nanejvýš trochu vylepší a obohatí služby, ale prozatím ruční práci nenahradí. Milan Vojáček připomněl, že hlavní devíza archiváře je vybrat, co má být zachováno. To žádná AI (prozatím) nedovede. Jeho přesvědčením je, že to archiváři zvládají dobře a slavná AI se to od nás může učit. Kdosi ale poznamenal, že je povinností ředitele NA šířit optimismus. Archiváře musí především někdo solidně zaplatit. V diskusi dále padlo, že archiváři musí výrazněji a aktivněji participovat na svém osudu. Jestliže nepřesvědčíme veřejnost, že máme opodstatnění, budou sílit hlasy požadující redukci nebo naše nahrazení nějakou technologií. Je potřeba se k tomu postavit čelem, nikdo jiný to za nás neudělá.